

VU Research Portal

Goropius Becanus en het Nederlands

Noordegraaf, J.

published in

CAANS Newsletter / ACAEN bulletin
2012

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Noordegraaf, J. (2012). Goropius Becanus en het Nederlands. *CAANS Newsletter / ACAEN bulletin*, 2012(december), 12-13.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Goropius Becanus en het Nederlands

Jan Noordegraaf

Ook Multatuli wist het nog: ‘’t is zoo onbegrypelijk niet dat er eens door ’n Nederlander beweerd is dat O.L. Heer met Adam in ’t Paradys *Vlaamsch* gesproken heeft!’, noteerde hij in 1884. Die Nederlander was de arts en taalkundige Jan van Gorp (1519-1573) uit Hilvarenbeek, in de vakliteratuur beter bekend onder zijn verlatijnste naam Joannes Goropius Becanus. Deze Becanus ‘meende te kunnen bewijzen dat onze taal de oudste ter wereld zou zijn en reeds door Adam in het paradijs gesproken was’, schrijft C.G.N. de Vooys in zijn *Geschiedenis van de Nederlandse taal* (1970, zie www.dbnl.org). De Duitse filosoof Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716) had deze Brabander in gedachten, toen hij het neologisme *goropiseren* muntte, waarmee hij bedoelde: het maken van absurde etymologieën. Een zeventiende-eeuwse tegenstander bespote Becanus door een op zijn naam toegepaste etymologie te bedenken: de man uit Hilvarenbeek noemde hij een ‘scherpzinnighe beuzelaer [...] die by de spotters weghen syn drollighe [lobbesachtig] gedaente *Beck-aen-neus* wordt geheeten’.

Na reizen door Spanje, Frankrijk, Duitsland en Italië vestigde Becanus zich als arts in Antwerpen en schreef er een nationalistisch getoonzet overzicht van de geschiedenis van die stad. Dat resulteerde in zijn *Origines Antwerpianae* (1058 pagina’s), een boek dat in 1569 verscheen bij de bekende drukker en uitgever Plantijn. In dat werk vinden we de opmerking over het Nederlands, het ‘Duits’, als oudste taal, waarmee Becanus onsterfelijk is geworden: ‘In onze taal zeggen we nog steeds *Thouts* of *Thuyts*, of met een stemhebbende letter *Douts* of *Duyts*. *Douts* betekent hetzelfde als ‘de oudste’, van het lidwoord *de* of *the* en *outs*’ (vertaling Toon van Hal). Becanus’ claim dat het Nederlands de oudste taal is, wordt verder ondersteund door talrijke andere etymologische analyses, mede uitgevoerd op basis van Plato’s *Cratylus*, van persoonsnamen en plaatsnamen die precies zo gesegmenteerd worden dat ze op een of andere manier op een Nederlands woord lijken.

We kunnen de Antwerpse arts niet zonder meer afdoen als een rare nationalistische taalkundige. Hij heeft de nodige invloed gehad, niet alleen in Nederland, maar ook in Engeland en Spanje. Belangrijk is dat Becanus met zijn onttroning van het Hebreeuws als ‘lingua Adamica’ het heeft opgenomen voor de moedertaal, en daarmee de studie van het Nederlands heeft gestimuleerd.

Wie meer wil lezen over het werk van Becanus, verwijs ik graag naar de studie van de Leuvense onderzoeker Toon van Hal, *Moedertalen en taalmoeders*. *Het vroegmoderne taalvergelijkend onderzoek in de Lage Landen* (Brussel 2010, blz. 77-139). Rob Naborn schreef over ‘Becanus etymological methods’ in *Voortgang, jaarboek voor de neerlandistiek* 15 (1995), 79-86. (te raadplegen via www.dbnl.org).